

Bài 16 THỜI BẮC THUỘC VÀ CÁC CUỘC ĐẤU TRANH GIÀNH ĐỘC LẬP DÂN TỘC

(Tiếp theo)

(1 tiết)

II - CUỘC ĐẤU TRANH GIÀNH ĐỘC LẬP (TỪ THẾ KỈ I ĐẾN ĐẦU THẾ KỈ X)

I - MỤC TIÊU BÀI HỌC

1. Về kiến thức

Giúp cho HS hiểu được :

- Tính liên tục, rộng lớn, quyết liệt của cuộc đấu tranh giành độc lập của nhân dân 3 quận từ thế kỉ I đến đầu thế kỉ X.
- Những nét đại cương, vấn tắt về các cuộc khởi nghĩa Hai Bà Trưng, Lý Bí, Khúc Thừa Dụ và chiến thắng Bạch Đằng của Ngô Quyền.

2. Về tư tưởng, tình cảm

- Giáo dục lòng căm thù quân xâm lược và đô hộ đất nước.
- Lòng biết ơn tổ tiên và truyền thống đánh giặc ngoại xâm của dân tộc.

3. Về kỹ năng

- Phân tích, đánh giá.
- Sử dụng bản đồ và trình bày bài học dựa vào bản đồ.
- Hệ thống, lập bảng thống kê.

II - NHỮNG ĐIỀU CẦN LUU Ý

1. Về nội dung

Mục 1. GV cần giới thiệu khái quát để cho HS thấy được tính liên tục, rộng lớn, quyết liệt của các cuộc đấu tranh giành độc lập.

Mục 2. Qua 4 cuộc khởi nghĩa tiêu biểu cho toàn bộ cuộc đấu tranh của nhân dân 3 quận thời Bắc thuộc (có nội dung rất phong phú nhưng thời lượng để giảng chỉ trong khoảng 30 phút), GV cần trình bày cho HS thấy được những nét khái quát những nội dung cơ bản của mỗi cuộc khởi nghĩa mà không đi vào diễn biến quá chi tiết.

Khi giảng về mỗi cuộc khởi nghĩa, GV cố gắng làm cho HS thấy được nguyên nhân đưa đến khởi nghĩa, những biểu hiện tính tiêu biểu của cuộc khởi nghĩa (thành phần lãnh đạo, phạm vi, tính quân chung), về sự thắng lợi của các cuộc khởi nghĩa Hai Bà Trưng, Lý Bí, Khúc Thừa Dụ, đặc biệt về chiến thắng Bạch Đằng và ý nghĩa lịch sử của chiến thắng này đối với việc kết thúc hoàn toàn thời Bắc thuộc. Khi giảng mục này, GV nên sử dụng nội dung tài liệu tham khảo ở mục V để làm phong phú cho bài giảng.

2. Về phương pháp

GV nên sử dụng phương pháp tường thuật, miêu tả kết hợp xen kẽ ở những nội dung bài giảng phù hợp với việc tiến hành trao đổi và giải thích (phân tích, so sánh) để HS tự nêu lên nhận xét.

III - THIẾT BỊ, TÀI LIỆU DẠY — HỌC

- Lược đồ một số cuộc khởi nghĩa tiêu biểu (nên sử dụng các bản đồ do Công ty Bản đồ – Tranh ảnh Giáo khoa, NXB Giáo dục phát hành).
- Bảng thống kê các cuộc khởi nghĩa từ thế kỉ I đến đầu thế kỉ X (do GV chuẩn bị).

IV - GỢI Ý TIẾN TRÌNH TỔ CHỨC DẠY – HỌC

1. Giới thiệu bài học

Từ thế kỉ I đến đầu thế kỉ X, nhiều cuộc khởi nghĩa chống chế độ đô hộ của nhân dân 3 quận (Giao Chỉ, Cửu Chân, Nhật Nam) đã nổ ra, tiêu biểu là các cuộc khởi nghĩa của Hai Bà Trưng (năm 40), Lý Bí (542), Khúc Thừa Dụ (905) và cuộc kháng chiến của Ngô Quyền (năm 938).

2. Tổ chức các hoạt động dạy và học

Mục 1. Khái quát phong trào đấu tranh từ thế kỉ I đến đầu thế kỉ X

Kiến thức cơ bản của mục này cần cho HS nắm được là tính liên tục, rộng lớn, quyết liệt của phong trào đấu tranh của nhân dân ta.

GV sử dụng bảng thống kê đã chuẩn bị hoặc dựa vào đoạn chữ in nhỏ trong SGK (mục 1), có thể cho một HS đọc đoạn đó và để HS tự nhận xét, trả lời câu hỏi cuối mục 1 – nêu được tính liên tục, rộng lớn, quyết liệt của cuộc đấu tranh giành độc lập. GV tóm tắt và chuyển sang mục sau.

Mục 2. Một số cuộc khởi nghĩa tiêu biểu

GV cần cho HS nắm được nguyên nhân, diễn biến chính, kết quả của một số cuộc khởi nghĩa tiêu biểu. Để làm được điều đó, GV dựa vào nội dung các cuộc khởi nghĩa lớn trong SGK kết hợp đọc thêm tài liệu tham khảo ở cuối SGK, để giảng cho HS.

- *Lưu ý :*

Ở mục 1, khi giảng GV nên sử dụng phương pháp lược thuật, trực quan, đàm thoại để HS có thể suy nghĩ, tự rút ra được đặc điểm của cuộc đấu tranh từ thế kỉ I đến đầu thế kỉ X.

Ở mục 2, GV nên sử dụng phương pháp lược thuật, trực quan, miêu tả và phân tích để bài giảng sinh động, phát huy được tư duy của HS.

3. Sơ kết bài

- *Củng cố kiến thức :*

+ Nếu có thời gian, GV có thể gọi một HS nêu lên nhận xét cuộc đấu tranh, sau đó, GV tóm tắt và chuyển sang sơ kết bài.

- + Nếu thời gian còn ít, GV sơ kết như sau (chỉ là gợi ý để tham khảo) :

Qua bài học, chúng ta thấy trong thời Bắc thuộc, mặc dù phải sống dưới chế độ cai trị hà khắc, bóc lột và đàn áp tàn bạo, đồng hoá dân tộc của các triều đại phong kiến phương Bắc nhưng nhân dân ta không chịu khuất phục, đã vùng dậy đấu tranh liên tục. Cuộc đấu tranh lâu dài và gian khổ đó đã giành được thắng lợi về căn bản từ cuộc khởi nghĩa của Khúc Thừa Dụ (năm 905) và thắng lợi hoàn toàn từ chiến thắng Bạch Đằng của Ngô Quyền năm 938, mở ra một thời đại mới – thời đại độc lập, tự chủ lâu dài của dân tộc ta.

- *Bài tập :*

GV hướng dẫn HS dựa vào nội dung bài học để trả lời các câu hỏi trong SGK. Để trả lời câu hỏi 3, nên yêu cầu HS lập bảng thống kê các cuộc khởi nghĩa đã diễn ra thời Bắc thuộc theo các mục : tên cuộc khởi nghĩa, năm bùng nổ, địa điểm nổ ra khởi nghĩa.

V - TÀI LIỆU THAM KHẢO

Khúc Thừa Dụ là người đứng đầu một dòng họ lớn, lâu đời ở Hồng Châu (Cúc Bồ, Ninh Giang, Hải Dương), một hào trưởng có nhiều uy tín và thế lực mạnh

tại một vùng trọng yếu của đất nước. Phất cao ngọn cờ tự chủ trong điều kiện đặc biệt này, Khúc Thừa Dụ nhanh chóng trở thành một trung tâm tập hợp mọi lực lượng dân tộc.

Mặc dù chỉ xưng là Tiết độ sứ, nghĩa là về danh nghĩa vẫn coi mình như là một đại diện của chính quyền nhà Đường, nhưng thực chất Khúc Thừa Dụ đã xây dựng một chính quyền tự chủ. Triều đình nhà Đường buộc phải công nhận Khúc Thừa Dụ là Tỉnh hải quân Tiết độ sứ và gia phong cho ông tước Đồng bình chương sự.

Cuộc đấu tranh giành độc lập của nhân dân ta đến đây đã giành được thắng lợi căn bản. Khúc Thừa Dụ vừa là người có công thúc đẩy sự trưởng thành nhanh chóng của lực lượng dân tộc, vừa là người đặt nền móng vững vàng cho cuộc đấu tranh tiến tới độc lập hoàn toàn.

(Theo : Nguyễn Quang Ngọc (Chủ biên), *Tiến trình Lịch sử Việt Nam*, NXB Giáo dục, H., 2005, tr. 57, 58).

"Quyền (Ngô Quyền) nghe tin Hoằng Tháo sắp đến, bảo tướng tá rằng : ... Quân ta sức còn mạnh, địch với quân mỏi mệt tất phá được. Song, họ có lợi ở thuyền, nếu ta không phòng bị trước thì chuyện được thua chưa thể biết được. Nếu ta sai người đem cọc lớn đóng ngầm ở cửa biển trước, vạt nhọn đầu mà bịt sát, thuyền của họ nhân khi nước triều lên tiến vào bên trong hàng rào cọc, bấy giờ ta sẽ dễ bắc chế ngự, không kể gì hơn kể ấy cả. Định kế rồi, mới cho đóng cọc ở hai bên cửa biển, khi nước triều dâng lên, Quyền sai người đem thuyền nhẹ ra khiêu chiến, giả cách thua để dụ địch. Hoằng Tháo quả nhiên tiến quân vào. Khi binh thuyền của Hoằng Tháo đã vào bên trong hàng cọc rồi, nước triều rút, cọc nhô lên, Quyền mới tiến quân đánh. Chúng đều liều chết mà đánh, không kịp chỉnh đốn thuyền mà nước rút xuống mạnh, thuyền đều vướng vào cọc mà đắm, rồi rít tan vỡ, quân lính chết đuối quá nửa. Quyền thừa thắng đuổi theo đánh bắt được Hoằng Tháo đem giết".

(Theo : *Dai Việt sử kí toàn thư*, Tập 1,
NXB Khoa học xã hội, H., 1967).